

KAMBIYO SENETLERİ İLE MAKBUZ SENETLERİNİN BENZER VE FARKLI YÖNLERİ*****Av. Ekin Cansu KAMACI*******Prof. Dr. M. Fahrettin ÖNDER********ÖZ**

Ticari ilişkilerin güvenli ve hızlı bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak amacıyla mevzuatta bazı düzenlemelerin yapılması gerekli olmuştur. Bu düzenlemelerin başında kıymetli evrak gelmektedir. Kıymetli evrak, ticari ilişkilerin hızlı ve güvenli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır.

Kıymetli evrak, birden fazla sınıfı olan bir senettir. Kıymetli evrak; senedin içerdiği hak, hakkın senede bağlı olup olmaması, senedin çıkarılma şekli, devredilme şekli gibi sınıflara ayrılmaktadır. Bu sınıflandırmalardan senedin içerdiği hakka göre ayrılan kambiyo senetleri ile makbuz senetleri birbirine benzemektedir. Ancak iki senedin farklı yönleri de bulunmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada kambiyo senetleri ile makbuz senetlerinin benzer ve farklı yönleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kıymetli evrak, kambiyo senetleri, makbuz senetleri.

---

* Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 31/05/2021

Kabul Edildiği Tarih: 18/06/2021

** Bu makale "Makbuz Senetleri ile Ürün Senetlerinin Karşılaştırılması" adlı Yüksek Lisans Tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

*** Hatay Barosuna bağlı Avukat, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi
E-Mail: ekincns-kamaci@hotmail.com
ORCID: 0000-0003-2001-5157

**** Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı
E-Mail: fahrettinonder@sdu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1808-5378

SIMILAR AND DIFFERENT ASPECTS OF BILLS OF EXCHANGE AND RECEIPTS

ABSTRACT

It was necessary to make some adjustments in the legislation in order to ensure that commercial relations are carried out safely and quickly. At the beginning of these regulations is valuable documents. Valuable documents, ensure that commercial relations are carried out quickly and safely.

A negotiable instrument is a promissory note with more than one class. Valuable documents; The right contained in the deed is divided into classes such as whether the right is tied to the deed, the way the deed is issued, the way it is transferred. Bills of exchange and receipts, which are separated from these classifications according to the right contained in the bill, are similar to each other. However, there are different aspects of the two bills. Therefore, in this study, similar and different aspects of bills of exchange and receipts were examined.

Keywords: Valuable document, bills of exchange, receipts.

GİRİŞ

Ticari iş ve ilişkilerde anında borcun ödenmesi kolay değildir. Yapılan sözleşmeye göre veya işin niteliğinden dolayı borcun hemen ödenmesi mümkün olmayabilir. Mesela beş yüz bin liralık mal satın almak isteyen bir tacir, yeterli nakdi olmadığı zaman bu malı satın almaktan vazgeçebilir. Böyle bir durumu genellediğimiz zaman ticari hayat durma noktasına gelebilir. Piyasanın durmasına sebep olabilecek bu durumun engellenmesi için kanun koyucu kıymetli evrak niteliğindeki senetleri düzenlemiştir.

Ticari hayatın güvenli bir şekilde yürütülmesi amacıyla bazı ilişkilerin özel olarak düzenlenmesi zorunludur. Özellikle ticari ilişkileri ilgilendiren düzenlemelerin ticari hayatın ihtiyaçlarını ve güvenliğini sağlayacak şekilde düzenlenmesi önemlidir. Bu önemden dolayı ticari ilişkilerde oldukça sık kullanılan kıymetli evrak ile ilgili 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda¹ özel düzenlemeler yapılmıştır.

Ticari hayatın hızlı ve güvenli olma ihtiyacına cevap verebilen TTK'da özel olarak düzenlenen kıymetli evrak, piyasada sıkça kullanılan ve birden fazla türü bulunan senetlerdendir. Birden fazla türü olmasından dolayı kıymetli evrak niteliğindeki senetlerin benzer yönlerinin olması muhtemeldir. Ancak bu çalışmada kıymetli evrak türlerinin hepsi değil sadece kambiyo senetleri ile makbuz senetlerinden söz edilecektir.

Çalışmada kambiyo senetleri ile makbuz senetlerinin benzer ve farklı yönlerini daha iyi inceleyebilmek adına öncelikle kıymetli evrak ve özellikleri ile kıymetli evrakın sınıflandırılmasına değinilecektir. Ardından kambiyo senetleri ve özellikleri ile bu senetlerin devri, şekil şartları ve karşılaştırılması incelenecektir. Bu incelemelerden sonra emtia senetleri ve makbuz senetleri incelenecektir.

Çalışmada makbuz senetleri ile kambiyo senetlerinin kıymetli evrak niteliğinde olması ve makbuz senetleri ile ilgili bazı durumlarda kambiyo senetlerindeki düzenlemelere atıf yapılması sebebiyle bu alandaki çalışmalardan yararlanılarak kambiyo senetleri ile makbuz senetlerinin benzer ve farklı yönlerinden söz edilecektir.

I. KIYMETLİ EVRAK VE ÖZELLİKLERİ

Kıymetli evrakın tanımı TTK'nın üçüncü kitabının birinci kısmında yapılmıştır. TTK m. 645 hükmüne göre *“Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez.”* şeklinde tanımlanmıştır. Yapılan tanımdan yola çıkarak kıymetli evrakın özellikleri çıkarılabilir. Senedin içerdiği hakkın, senede bağlı olduğu ve senet olmadan ileri sürülemeyeceği, hakkın senetle birlikte devredilebileceği, kıymetli evrakın bir senet olduğu gibi özellikler kıymetli evrakta bulunmaktadır². Hakkın senede bağlanması kural olmakla birlikte

¹ RG. 14.2.2011 tarih, S. 27846.

² Hasan Pulaşlı, Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 33, <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=73196>, (E.T. 23.05.2021); Fırat Öztan, Kıymetli Evrak Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2018, s. 9.

kiymetli evrak niteliğinde olan menkul kıymetler bu kuralın istisnasını oluşturmaktadır. Çünkü menkul kıymetler senede bağlanmadan ihraç ve tedavül yeteneğine sahiptir³.

TTK m. 645 hükmünde kıymetli evrakın bir senet olduğu açık bir şekilde belirtilmiştir. Senedin geniş anlamı, açıklanan bir irade beyanının kâğıtta bulunmasıdır⁴. Diğer bir ifadeyle maddi varlığı olmayan borç ve alacağın bir senette betimlenmesi yoluna gidilmesidir⁵. Dış dünyaya yansıyacak şekilde belge niteliğini haiz senetlere yazılacak irade beyanının sadece kâğıda yazılması gerekmemektedir. Yazı yazmaya ve imza atmaya uygun her türlü tahta, bez parçası, peçete, veri tabanı ve hatta bir taş bile belge olabilir⁶. Burada önemli olan senet sayılan belgede irade beyanının somutlaştırılmasıdır⁷. Nihayetinde senet, sahip olması gereken niteliklerin ve irade beyanının yazılarak imzalanmasıdır.

Kıymetli evrakın devredilebilir nitelikteki bir hakkı içermesi gerekmektedir. Bundan dolayı intifa veya oturma hakkı, devredilebilir bir hak niteliğinde olmadığı için bu hakların kıymetli evraka konu olması mümkün değildir⁸. Ayrıca kıymetli evraka konu olan hakkın özel hukuktan doğan ve parasal değeri olan bir hak olması gerekmektedir⁹. Dolayısıyla kıymetli evrakın konusu alacak hakkı, ortaklık veya eşya hukuku gibi parasal değeri olan ve özel hukuktan doğan bir hak olmalıdır.

TTK m. 645 hükmünde kıymetli evrakın içerdiği hakkın senetten ayrı bir şekilde ileri sürülemeyeceği belirtilmiştir. Hak ile senedin ayrı bir şekilde ileri sürülememe durumu, adi senetlerle kıymetli evrakın farklı olduğunu göstermektedir. Çünkü adi senet, hakkın var olduğunu ispatlama amacıyla kullanılır. Kıymetli evraktaki senet ise hakkın ayrılmaz bir unsurunu oluşturmaktadır¹⁰.

TTK m. 646/1 hükmünde senedin teslimi karşılığında, borçlunun senetten doğan borcu ödemekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Diğer bir ifadeyle ibrazın olmadığı yerde ifadan söz edilmesi mümkün değildir¹¹. Kanaatimizce bu hüküm kıymetli evrakta hak ve senedin birbirinden ayrılamamasının bir sonucu şeklinde nitelendirilebilir. Çünkü alacaklı hakkına senedi ibraz etmeden kavuşmamaktadır.

Senet alacaklısı kıymetli evrakı ibraz ettiği zaman borçlu borcunu ödemekle yükümlü olmaktadır. TTK m. 646/2 fıkrasına göre borçlu, senedin niteliğine göre

³ Ali Bozer - Celal Göle, Kıymetli Evrak Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2017, s. 13.

⁴ Pulaşlı, 2019, s. 34.

⁵ Öztan, 2018, s. 9.

⁶ Sami Karahan vd., Kıymetli Evrak Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya, 2015, s. 7; Aytekin Çelik, Ticaret Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 369, <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=71141>, (E.T. 25.05.2021); Öztan, 2018, s. 11.

⁷ Sami Karahan vd., Kıymetli Evrak Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya, 2015, s. 7; Öztan, 2018, s. 11.

⁸ Fatih Bilgili - Ertan Demirkapı, Kıymetli Evrak Hukuku, Dora Yayınları, Bursa, 2018, s. 9, <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=77424>, (E.T. 23.05.2021).

⁹ Pulaşlı, 2019, s. 35; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 8; Sami Karahan vd., Kıymetli Evrak Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya, 2015, s. 12.

¹⁰ Pulaşlı, 2019, s. 38; Şaban Kayıhan, Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 46, <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=70625>, (E.T. 25.05.2021).

¹¹ Reha Poroy - Ünal Tekinalp, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2018, s. 33.

alacaklı olduğu anlaşılan kişiye ödeme yapmalıdır. Kıymetli evrak sık bir şekilde el değiştirdiğinden vadede senedin kimde olduğunu borçlunun bilmesine çoğu zaman imkân olmadığı için kıymetli evraktaki götürülecek borç niteliğinde olan borçlar da aranılacak borç haline gelmiştir¹².

Borcun sona ermesi için kıymetli evrak borçlusunun vadeden önce ödeme yapmaması gerekmektedir. Vadeden önce ödeme yapıldığı takdirde yapılan ödeme geçerlidir. Ancak bundan sonra doğacak olan risklerden borçlu sorumlu olacaktır. Mesela vadeden önce senedin ibrazı ile borcunu ödeyen borçlu, alacaklının vade gününde müflis olması halinde vadeden önce ifada bulunduğu için borçlunun ağır kusurlu olduğu iddiası iflas masası tarafından ileri sürülebilir¹³. Bu türden uyuşmazlıkların ortaya çıkmaması için hile veya ağır kusuru olmayan borçlu, senedin niteliğine göre alacaklı olan kişiyi belirledikten sonra senedin vadesinde ödenmesine özen göstermelidir. Aksi takdirde ağır kusurlu olarak nitelendirilen borçlu sonuçlarına katlanır.

Kıymetli evrak, sebebe bağlı veya sebebe bağlı olmayabilir. Sebebe bağlı olmayan kıymetli evrakta soyutluk ilkesi geçerlidir. Bu ilke kıymetli evrakın doğumuna neden olan ilişki ile kıymetli evrakı birbirinden soyut ve bağımsız yapmaktadır. Diğer bir ifadeyle senet düzenlendikten sonra senedin doğumuna sebep olan ilişkide bir sorun olması halinde düzenlenen kıymetli evrakın geçerliliği devam eder¹⁴. Ancak senedin düzenlenmesine sebep olan temel ilişkideki taraflar arasında soyutluk ilkesi geçerli değildir¹⁵. Sebebe bağlı kıymetli evrakta ise temeldeki borç ilişkisinin senedi etkilemesi mümkündür. Diğer bir ifadeyle asıl borç ilişkisinin geçersizliğinden dolayı kıymetli evrak da geçersiz hale gelmektedir¹⁶.

Kıymetli evrakın başka bir özelliği ise sıkı şekil şartlarına tabi olmasıdır. Kıymetli evrak niteliğindeki senetlerin tedavül yeteneği olduğu için kanun koyucu bu senetlerde ağırlaştırılmış şekil şartı öngörmüştür¹⁷. Ticari hayatın ihtiyaç duyduğu güvenin sağlanması amacıyla kıymetli evraka özel şekil şartının getirildiği ifade edilmektedir¹⁸. Kanunda açık bir şekilde, sayılan şekil şartlarından bir veya birkaç tanesinin olmaması veya eksik olması durumunda o senedin kıymetli evrak olamayacağı ifade edilmiştir¹⁹. Doktrinde ise şekil şartları sıhhat şartı olarak nitelendirilmektedir²⁰.

¹² Mertol Can, Kıymetli Evrak Hukuku, İmaj Yayınevi, Ankara, 2011, s. 10; İsmail Kayar, Ticaret Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 585, <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=71780>, (E.T. 26.05.2021).

¹³ Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 34; Kayar, 2018, s. 585.

¹⁴ Oğuz İmregün, Kıymetli Evrak Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 7; Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 37; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 25; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 15.

¹⁵ Kayar, 2018, s. 587; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 16. Ayrıca bkz. Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 06.11.2019 tarihli ve E. 2017/4931, K. 2019/5007 sayılı kararı, <https://www.kazanci.com.tr/>, (E.T. 26.05.2021).

¹⁶ Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 26; Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 38; Kayar, 2018, s. 586; Çelik, 2020, s. 371; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 16.

¹⁷ İmregün, 1995, s. 8; Kayar, 2018, s. 586; Kayıhan, 2020, s. 47; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 11.

¹⁸ Pulaşlı, 2019, s. 43; Kayar, 2018, s. 586.

¹⁹ İmregün, 1995, s. 8; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 11.

²⁰ Reha Poroy, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Beta Basım Yayım, İstanbul, 1989, s. 33.

Kıymetli evrakın Kanunda sınırlı olarak sayılıp sayılmadığı ile ilgili tartışma vardır. Doktrindeki bir görüş, bir kanun hükmüne dayanılarak kıymetli evrakın düzenlenebileceği yönündedir²¹. Aksi görüşe göre bir senedin kıymetli evrak niteliğini haiz olması için Kanunda özel olarak düzenlenmiş olmasına bağlı olmadığı yönündedir. Diğer bir ifadeyle kıymetli evrak çeşitlerinin sınırlayıcı bir şekilde sayılmadığı ve kanunen yasaklanmadıkça kişilerin istediği tipte kıymetli evrak düzenleyebileceği ifade edilmektedir²². Kanaatimizce TTK m. 831/1 fıkrası dikkate alındığı zaman kıymetli evrakın sınırlı olarak sayılmadığını ifade edebiliriz.

Hakkın senede bağlı olması, senetteki hakkın özel hukuktan doğan devredilebilir bir hak niteliğinde olması, hakkın senetten ayrı bir şekilde ileri sürülememesi, sıkı şekil şartlarına tabi olması, senede bağlı borcun aranacak borç olması, soyutluk ilkesi gibi kıymetli evraktaki özellikler kambiyo senetlerinde de bulunmaktadır²³. Bunlar temel özellikler olmakla birlikte kambiyo senetlerinde bazı özel özellikler de bulunmaktadır²⁴.

Makbuz senetlerinde de sıkı şekil şartlarına tabi olma, senetteki hakkın özel hukuktan doğan devredilebilir bir hak niteliğinde olması, hakkın senetten ayrı bir şekilde ileri sürülememesi gibi özelliklerin bulunmasından dolayı kıymetli evrak niteliğindeki senetlerde kıymetli evraka ilişkin özelliklerin bulunabileceği ifade edilebilir.

A. Kıymetli Evrakın Sınıflandırılması

Kıymetli evrak çeşitlerine göre sınıflandırılmaktadır. Senedin temsil ettiği hakka, kamu güvenliğine sahip olup olmama, hakkın temel ilişkideki sebebe bağlı olup olmamasına, hakkın senetten önce bulunup bulunmamasına, devir şekline, senedin çıkarılma şekline göre kıymetli evrak sınıflandırılmaktadır²⁵. Bu sınıflandırmalar da kendi aralarında alt ayrımlara tabi tutulmaktadır. Senedin temsil ettiği hakkın çeşidine göre kıymetli evrak; alacak senetleri, ortaklık hakkı içeren senetler, eşyayı temsil eden senetler ve katılma senetleri şeklinde sınıflandırılmıştır²⁶. TTK'nın esas aldığı tasnif türü ise devir şekillerine göre yapılan sınıflandırmadır²⁷.

Senedin içerdiği hakka göre alacak senetleri; kambiyo senetleri, tahviller, emre yazılı havaleler, emre yazılı ödeme vaatleri şeklinde ayrılmaktadır. Bu senetler alacak hakkını içermektedir²⁸. Alacak hakkının konusu para alacağının yanı sıra konusu para

²¹ Poroy, 1989, s. 36; İmregün, 1995, s. 9; Kayıhan, 2020, s. 46.

²² Pulaşlı, 2019, s. 44; Can, 2011, s. 7; Sami Karahan vd., Kıymetli Evrak Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya, 2015, s. 32; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 12; Kayar, 2018, s. 587; Öztan, 2018, s. 53.

²³ Öztan, 2018, s. 68 vd.; Kayar, 2018, s. 605 vd.

²⁴ Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 138; Kayar, 2018, s. 606.

²⁵ Mustafa İsmail Kaya - Burçak Tatlı, Ticaret Hukuku - II, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s.20, <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=69710>, (E.T. 27.05.2021); Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 51.

²⁶ Pulaşlı, 2019, s. 48; Kaya - Tatlı, Ticaret Hukuku, s. 20 vd.; Öztan, 2018, s. 32; Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 51; Çelik, 2020, s. 372.

²⁷ Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 12.

²⁸ Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 13; Öztan, 2018, s. 32; Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 51; Kayar, 2018, s. 587; Çelik, 2020, s. 372.

olmayan bir borcun ifa edilmesine yönelik de olabilmektedir. Diğer bir ifadeyle alacak hakkının konusunu, para alacağı ve diğer alacaklar oluşturmaktadır²⁹.

Senedin içerdiği hak türünden olan emtia senetleri aynı bir hak içermektedir³⁰. Bu senetlerin içerisinde makbuz senedi, varant, taşıma senedi ve konişmento bulunmaktadır. Ancak taşıma senedi, emtia senetlerinin içerisinde yer almasına rağmen TTK m. 856/1 hükmünün gerekçesine göre kıymetli evrak olarak sayılmamıştır³¹.

Bu açıklamalar ışığında kambiyo senetleri alacak senetleri içerisinde yer alırken makbuz senetleri eşyayı temsil eden senetler içerisinde yer almaktadır.

II. KAMBYO SENETLERİ VE ÖZELLİKLERİ

Kambiyo senetleri alacak hakkını içeren senetlerdendir. TTK'nın kıymetli evrak kitabının dördüncü kısmı kambiyo senetleri başlığını taşımaktadır. Bu senetler kıymetli evrak niteliğini haiz olup poliçe, bono ve çekten ibarettir³². Dikkat edilecek olursa kambiyo senetleri sınırlı olarak sayılmıştır. Bundan dolayı poliçe, bono ve çekten başka bir kambiyo senedinin düzenlenmediği görülmektedir³³.

Kambiyo senedi, borçlar hukuku sözleşmesi niteliğindeki bir temel ilişkiye dayanılması halinde düzenlenir. Yerine getirilecek edimin, kambiyo senedi ile yapılacağına ilişkin temel ilişkideki anlaşmaya dayanılarak kambiyo senedinin düzenlenmesiyle kambiyo ilişkisi doğar. Buna göre her kambiyo ilişkisinde mutlaka bir temel ilişki bulunur. Hatta borç ilişkisi, kambiyo ilişkisi tarafları arasında bulunmasa da hatır ilişkisi gibi yine temel bir ilişki bulunmaktadır³⁴.

Kambiyo senetleri kıymetli evrakın bir türü olduğu için kıymetli evrakın niteliklerine sahiptir. Ancak kambiyo senetlerinin diğer kıymetli evraktan farklı nitelikleri de bulunmaktadır³⁵. Mesela kambiyo senetlerinde senede atılacak imzanın el yazısı şeklinde olması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle bazı kıymetli evrak ve adi senetlerde imzanın mühür veya başka araçlarla atılması kabul edilmişken kambiyo senetlerinde sadece el yazısı imza kabul edilmiştir³⁶. Dolayısıyla kambiyo senetlerinin el yazısı şeklinde olmayan bir imza ile imzalanması senetlere kambiyo senedi niteliğini kazandırmayacaktır.

²⁹ Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 13.

³⁰ Pulaşlı, 2019, s. 48; Kayar, 2018, s. 721.

³¹ Pulaşlı, 2019, s. 494; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 219. Ayrıca bkz. TTK Gerekçe, m. 856/1, <http://www.ticaretkanunu.net/turk-ticaret-kanunu-madde-gerekceleri-dorduncu-kitap-tasima-islerimadde-850-930/> (E.T. 23.05.2021).

³² Abuzer Kendigelen - İsmail Kırca, Kıymetli Evrak Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 123; Öztan, 2018, s. 67; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 47; Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 51.

³³ Bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 20.10.1983 tarihli ve E. 1983/5446, K. 1983/7759 sayılı kararı, <https://www.kazanci.com.tr/>, (E.T. 27.05.2021).

³⁴ Hüseyin Ülgen vd., Kıymetli Evrak Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, s. 92; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 63; Öztan, 2018, s. 70; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 52.

³⁵ Hayri Domaniç, Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması - TTK Şerhi - IV, Temel Yayınları, İstanbul, 1990, s. 85; Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 138; Kayar, 2018, s. 606.

³⁶ Domaniç, 1990, s. 86; Öztan, 2018, s. 73; Kayıhan, 2020, s. 95; Pulaşlı, 2019, s. 119.

Kambiyo senetleri, kanunen emre yazılı senetlerdir. Dolayısı ile bu senetler açık olarak emre yazılmasalar da senette menfi emre kaydı bulunmadığı sürece emre yazılı senet şeklinde işlem görürler. Kambiyo senetlerinin nama yazılı olabilmesi için kişi lehine düzenlenmesi ve menfi emre kaydını içermesi gerekmektedir. Nama yazılı olarak da düzenlenebilen kambiyo senetleri kural olarak hamiline yazılı olarak düzenlenmemektedir. Bu durumun istisnası ise çektir. Diğer bir ifadeyle poliçe ve bononun hamiline yazılı olarak düzenlenmesine Kanun izin vermemiştir³⁷.

Kambiyo senetleri, sıkı şekil şartlarına tabidir. Düzenlenen senedin, kambiyo senedi niteliğinde olabilmesi için Kanunda öngörülen asgari şartları sağlaması gerekmektedir³⁸. Kambiyo senedi için gerekli olan şartlardan herhangi birinin eksik olması veya hiç olmaması senedin kambiyo senedi özelliğini kaybetmesine sebep olabilir.

Kambiyo senetlerinin konusu para alacağıdır. Dolayısıyla bu senetler, para borcu haricindeki bir durum için düzenlenemez. Para borcu için düzenlenen kambiyo senedi ibraz senedi niteliğindedir. Kambiyo senetleri kolay el değiştirdiğinden senet hamili alacağının ödenmesi amacıyla borçlunun ikametgâhında senedi ibraz etmek zorundadır³⁹.

Kambiyo senetlerinden poliçe ve bono kredi aracı olmasına rağmen çek kredi aracı değildir. Çek bir ödeme aracıdır. Bundan dolayı çekte vade bulunmazken poliçe ve bonoda vade bulunur. Bonoda düzenleyen senedin bedelini vadesinde ödemeyi taahhüt eder. Lehtar da bonoyu aldığı zaman düzenleyenden olan alacağını vade tarihine kadar talep etmekten vazgeçmektedir. Böylece düzenleyen senetten doğan borcunu kredilendirmektedir⁴⁰.

Kambiyo senetlerinin bir diğer özelliği soyut olmalarıdır. Bu senetler temel borç ilişkisinden soyut olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısı ile temel borç ilişkisi herhangi bir nedenle geçersiz olsa dahi kambiyo senedi geçersiz olmayacaktır. Kambiyo senedinin geçersiz olması için senedin iptal edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde senedin borçlusu iyiniyetli hamile borcunu ödemek zorundadır⁴¹.

Kambiyo senetlerinde muhatap veya düzenleyen senet bedelini ödemediği takdirde senette imzası bulunan kişilere senet hamili müracaat edebilir. Yani müteselsil sorumluluk ilkesi gereği senedin düzenleyeni, cirantaları ve varsa muhatap senetteki borçtan birlikte sorumlu olmaktadır. Senet hamili, bu kişilerden bir veya birkaçına

³⁷ Domaniç, 1990, s. 86; Kayıhan, 2020, s. 94; Öztan, 2018, s. 68; Kayar, 2018, s. 606.

³⁸ Can, 2011, s. 49; Kayar, 2018, s. 605; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 56; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 61; Pulaşlı, 2019, s. 118.

³⁹ Pulaşlı, 2019, s. 118; Kaya - Tatlı, Ticaret Hukuku, s. 40; Öztan, 2018, s. 69; Kayar, 2018, s. 607.

⁴⁰ Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 60; Kayar, 2018, s. 606; Sami Karahan vd., Kıymetli Evrak Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya, 2015, s. 143.

⁴¹ Pulaşlı, 2019, s. 119; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 61; Öztan, 2018, s. 69; Kaya - Tatlı, Ticaret Hukuku, s. 40; Kayar, 2018, s. 607; Can, 2011, s. 50.

herhangi bir sıra gözetmeksizin başvurabilir. Müteselsil sorumluluk kesin bir kural olmamakla beraber aksi öngörülebilir⁴².

Senet hamili müracaat borçlularına karşı icra takibi başlatabilir. Bu durumda 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu hükümleri uygulanır. Para alacağı için genel haciz yolu öngörülmüşse de kambiyo senetlerinde özel düzenlemeler mevcuttur. Kambiyo senetleri ile takip için İİK'da kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ve kambiyo senetlerine özgü iflas yolu düzenlenmiştir (İİK m. 167 vd.). Genel haciz yoluyla takipte takibe konu olan alacak, rehinle teminat altına alınmışsa önce rehnin paraya çevrilmesi hükümlerine başvurulması gereklidir. Kambiyo senetlerine özgü takip yollarında ise alacak rehinle teminat altına alınmışsa önce rehnin paraya çevrilmesi hükümlerine başvurulması gerek yoktur⁴³.

Kambiyo senetleri sadece ulusal değil uluslararası niteliklere de sahiptir⁴⁴. Bundan dolayı bu senetlerde ortaya çıkan uyuşmazlıkları engellemek ve kurala bağlamak amacıyla La Haye ve Cenevre Anlaşmaları imzalanmıştır⁴⁵.

Sonuç olarak kambiyo senetleri sıkı şekil şartlarına bağlı, temel borç ilişkisinden soyut, müracaat borçlularına kendilerine özgü takip yolları olan ve Kanunda sınırlı olarak sayılan kanunen emre yazılı senetlerdir.

A. Kambiyo Senedi Düzenleme Ehliyeti

TTK m. 670 hükmünde sözleşme ile borç altına girebilen kişilerin kambiyo senedi ile borç altına girebileceği ifade edilmiştir. TTK, sözleşme ehliyetine atıf yapmakla yetinmiştir. Dolayısıyla ehliyet için gerekli olan şartlar, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda cevap bulmaktadır⁴⁶. TMK m. 10 hükmünde ayırt etme gücüne sahip, kısıtlı olmayan ve ergin olan kişilerin fiil ehliyetinin bulunduğundan söz edilmektedir. Tüzel kişilerin fiil ehliyeti ise kanunda ve kuruluş belgelerinde gerekli olduğu belirtilen organlara sahip olunmasıyla kazanılır (TMK m. 49). Ayırt etme gücüne sahip küçük veya kısıtlılar da kambiyo senedi düzenleyebilir. Ancak bunun için bu kişilerin kanuni temsilcilerinin rızasının varlığı şarttır. Kanuni temsilcinin rıza göstermemesi halinde kambiyo senedinden doğan borcun küçük veya kısıtlıyı bağlamayacağı ifade edilebilir. Çünkü kambiyo senedindeki ehliyetsizlik mutlak bir def'i olarak herkese karşı ileri sürülmektedir⁴⁷. Burada iyiniyetin korunması durumu söz konusu değildir. Ancak senet düzenlenirken ehliyetin bulunmadığı sadece ehliyetli olmayan kişi tarafından ileri sürülebilir. Bundan dolayı ehliyetli olan diğer müracaat borçluları kambiyo senedinden doğan borçtan sorumludur. Diğer bir ifadeyle

⁴² Can, 2011, s. 50; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 62; Kayar, 2018, s. 607; Öztan, 2018, s. 68; Kaya - Tatlı, Ticaret Hukuku, s. 40; Pulaşlı, 2019, s. 119.

⁴³ Öztan, 2018, s. 70; Can, 2011, s. 50; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 62; Pulaşlı, 2019, s. 120; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 58; Kaya - Tatlı, Ticaret Hukuku, s. 40.

⁴⁴ Bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 14.3.2016 tarihli ve E. 2016/5038, K. 2016/7339 sayılı kararı, <https://www.kazanci.com.tr/>, (E.T. 26.05.2021).

⁴⁵ Pulaşlı, 2019, s. 120; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 62; Öztan, 2018, s. 69.

⁴⁶ Kendigelen - Kırca, Kıymetli Evrak, s. 130; Öztan, 2018, s. 72; Pulaşlı, 2019, s. 121.

⁴⁷ Can, 2011, s. 52; Öztan, 2018, s. 72; Pulaşlı, 2019, s. 121-122; Çelik, 2020, s. 394.

ehliyetsizlik kambiyo senedinin geçerliliğini etkilemez. Bu durum imzaların bağımsızlığı ilkesinden kaynaklanmaktadır⁴⁸.

Kambiyo senedi ile borç altına girildiği için borçlanma ehliyetinin senedin düzenlendiği veya senede imza atıldığı zamanda bulunması yeterli olmaktadır. İmza atıldıktan sonra imza atanın ehliyetini kaybetmesi kambiyo senedini geçersiz kılmaz⁴⁹. İmza anında veya senedin düzenlendiği anda borçlanma ehliyeti bulunmayan bir kişinin sonradan borçlanma ehliyetini kazanması halinde ise düzenlenen kambiyo senedi geçerli hale gelmez⁵⁰.

Sonuç olarak kambiyo senetlerinden olan poliçe, bono veya çek düzenlemek isteyen kişilerin yukarıda ifade edilenler ışığında borçlanma ehliyetine sahip olması gerekmektedir.

B. Kambiyo Senetleri, Şekil Şartları ve Ciroları

TTK m. 671 vd. hükmünde poliçe, m. 776 vd. hükmünde bono, m. 780 vd. hükmünde ise çek düzenlenmiştir. Poliçe, bono ve çek kambiyo senetlerindedir. Konumuzun bir kısmını oluşturan bu senetleri aşağıda inceleyeceğiz.

1. Poliçe

Poliçe, üzerinde yazılı olan paranın ödenmesi için belirli bir kişinin emrine, düzenleyen tarafından hazırlanan ve senet metninde poliçe kelimesini bulunduran bir senettir⁵¹. Bu senet, çifte yetki veren bir havale niteliğindedir. Çifte yetki, düzenleyen meşru hamile borcun ödenmesi için muhataba verdiği ödeme yetkisi ile meşru hamilin tahsil etme yetkisini ifade etmektedir⁵².

Düzenleyen ile lehtar arasındaki ilişki bedel ilişkisi iken muhatap ile lehtar arasındaki ilişki havaledir. Diğer bir ifadeyle muhatabın düzenleyene olan borcu, düzenleyen lehtara olan borcuna havale edilir. Görüldüğü üzere poliçede üçlü bir ilişki söz konusudur. Bu ilişkide muhatabın düzenleyene bir borcu olduğu kabul edilir. Ancak muhatap poliçeyi kabul etmediği sürece poliçenin borçlusu konumunda olmaz. Diğer bir ifadeyle muhatabın poliçeyi kabul beyanı muhatabı poliçenin borçlusu yapar. Dolayısıyla kabul beyanı yoksa muhatabın poliçe bedelinden dolayı takibi hukuken mümkün olmayacaktır⁵³.

a. Poliçenin Şekil Şartları

TTK m. 671 hükmünde poliçenin şekil şartları düzenlenmiştir. Bu hükme göre poliçe;

⁴⁸ Pulaşlı, 2019, s. 122; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 62; Öztan, 2018, s. 68; Kayar, 2018, s. 610; Sami Karahan vd., Kıymetli Evrak Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya, 2015, s. 152.

⁴⁹ Can, 2011, s. 53; Kayar, 2018, s. 610.

⁵⁰ Gönen Eriş, Kıymetli Evrak, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 253. Ehliyet ile ilgili bkz. Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 20.10.2011 tarihli ve E. 2011/12369, K. 2011/13002 sayılı kararı, <https://www.kazanci.com.tr/>, (E.T. 26.05.2021).

⁵¹ Pulaşlı, 2019, s. 129.

⁵² Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 67; Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 151; Pulaşlı, 2019, s. 130; İmregün, 1995, s. 41; Kayıhan, 2020, s. 100; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 125; Kayar, 2018, s. 613.

⁵³ Kayar, 2018, s. 613; Öztan, 2018, s. 78; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 67- 68.

“a) Senet metninde “poliçe” kelimesini, senet Türkçe’den başka bir dille yazılmışsa, o dilde poliçe karşılığı olarak kullanılan kelimeyi, b) Belirli bir bedelin ödenmesi hususunda kayıtsız ve şartsız havaleyi, c) Ödeyecek olan kişinin, “muhatabın” adını, d) Vadeyi, e) Ödeme yerini, f) Kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adını, g) Düzenlenme tarihini ve yerini, h) Düzenleyenin imzasını” içermelidir. Kanundaki şekil şartlarının poliçede bulunması zorunludur. Bu şartların poliçede bulunmaması halinde düzenlenen senet poliçe olarak nitelendirilemeyecektir. Ancak Kanundaki şekil şartlarının tamamı zorunlu unsur olarak düzenlenmemiştir. TTK m. 672 hükmünde hangi unsurların tali şart olduğu öngörülmüştür.

Poliçede vade türleri vardır. Vade türleri, belirli bir günde ödeme kaydı yazılı poliçeler, düzenleme gününden belirli bir süre sonra ödeme kaydı yazılı poliçeler, görüldüğünde ödeme kaydı yazılı poliçeler ve görüldükten belli bir süre sonra ödenmesi yazılı olan poliçelerden oluşmaktadır. TTK m. 672/1 fıkrasına göre vadesi bulunmayan senet poliçe niteliğini kaybetmeyecektir. TTK m. 672/2 fıkrasına göre vade bulunmayan poliçede ödemenin görüldüğünde yapılacağı şart edildiği varsayılmaktadır. Görüldüğünde ödenecek poliçelerde senedin düzenlenmesinden itibaren bir yıl içinde muhataba ibraz edilmesi gerekmektedir. Poliçe muhataba bu süre içerisinde ibraz edilmese de düzenleme tarihinden itibaren bir yılın sonunda poliçenin vadesinin geldiği varsayılmaktadır⁵⁴.

TTK m. 672 hükmüne göre düzenleme yerinin poliçede bulunmaması halinde senet poliçe niteliğini kaybetmeyecek ve düzenleyenin adının yanında gösterilen adreste düzenlendiği varsayılacaktır. Düzenleyenin adresi poliçede gösterilmemişse senedin poliçe niteliği sona erer⁵⁵.

Doktrinde TTK m. 672/4 fıkrasının hatalı olduğu ifade edilmektedir⁵⁶. Çünkü TTK m. 671/1-h hükmü düzenleyenin adının değil imzasının zorunlu olduğunu düzenlemiştir. Bundan dolayı TTK m. 671/1-h hükmü ile TTK m. 672/4 hükmü birbiriyle çelişmektedir. Hatalı bir yoruma sebebiyet verilmemesi için TTK m. 672/4 fıkrasındaki ad kelimesinin düzenleyenin imzası şeklinde yorumlanması uygun olacaktır⁵⁷.

TTK m. 671/1-e hükmüne göre ödeme yerinin gösterilmesi zorunlu bir unsur olsa da TTK m. 672/3 hükmüne göre bu unsurun alternatifi mevcuttur. Eğer poliçede ödeme yeri ayrı bir şekilde gösterilmemişse muhatabın adının yanında gösterilen yer ödeme yeri sayılacaktır. Bu yer aynı zamanda muhatabın yerleşim yeri sayılmaktadır. Görüldüğü üzere ödeme yerinin ayrıca yazılmaması halinde kanun koyucu senedin poliçe özelliğini kaybetmesini istememiştir.

Sonuç olarak poliçenin asli unsurlarının yanında tali unsurlarının da Kanunda düzenlenmesiyle senedin poliçe niteliğini bir veya birden fazla şekil eksikliğinden dolayı kaybetmesinin engellendiği ifade edilebilir.

⁵⁴ Pulaşlı, 2019, s. 147; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 126; Öztan, 2018, s. 130.

⁵⁵ Öztan, 2018, s. 83; Kayar, 2018, s. 622; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 88; Kaya - Tatlı, Ticaret Hukuku, s. 53.

⁵⁶ İmregün, 1995, s. 50; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 88.

⁵⁷ Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 88. TTK m. 672/4 hükmü düzenleyenin imzasının bulunduğu yer şeklinde ifade edilmiştir. Bkz. Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 130.

b. Poliçenin Ciro

Kambiyo senetleri nama, emre veya hamiline yazılı olarak düzenlenebilir. Kambiyo senetlerinden olan poliçe ise sadece nama veya emre yazılı bir şekilde düzenlenir. Bundan dolayı poliçe, alacağın temlik veya ciro ile senet zilyetliğinin geçirilmesi yoluyla devredilebilir.

TTK m. 681 hükmüne göre poliçede açıkça emre yazılı kaydı bulunmasa da ciro ve zilyetliğin üçüncü kişilere geçirilmesiyle poliçe devredilebilir. Ancak poliçede menfi emre kaydı varsa bu poliçe sadece alacağın temlik ve zilyetliğin geçirilmesi yoluyla devredilebilir.

Poliçede ciro işlemi, çifte yetki veren hukuki bir işlem niteliğindedir. Ciro işlemi ile senedi devralan kişiye alacağını tahsil etme, senet borçlusuna da borcunu devralana ödeme yetkisi vermektedir⁵⁸. Ciro ve zilyetliğin devri ile poliçeden doğan bütün haklar devralan kişiye geçer (TTK m. 684).

Poliçenin ön veya arka tarafına yazılı bir şekilde ciro beyanının yapılması gerekmektedir. Bu beyan ya poliçeye ya da alonja yapılmalıdır. Herhangi bir kâğıda yapılan ciro geçersizdir⁵⁹. Ayrıca yapılan cironun kayıtsız ve şartsız bir şekilde yapılması zorunludur. Aksi takdirde yazılan her şart geçersiz sayılır (TTK m. 682/1). Ancak bu kurala TTK m. 685 hükmü ile istisna getirilmiştir. Bu hükme göre cirantanın poliçenin kabul edilmemesinden veya ödenmemesinden sorumlu tutulamayacağına veya ciranta, poliçeye tekrar ciro işleminin yapılmamasını şart koşarak ciro işlemi yapabilir⁶⁰. Ayrıca cironun kısmi ciro şeklinde yapılabilmesine TTK m. 682/2 hükmü izin vermemiştir.

Cironun kimin lehine yapıp yapılmadığına dair beyana göre türü değişmektedir. Cironun yapıldığı kişi belli ise tam ciro belli değilse beyaz cirodur. Hamiline yapılan ciro da beyaz ciro hükmündedir. Tam ciro poliçenin ön veya arka yüzlerine yapılabilirken beyaz ciro sadece poliçenin arka yüzüne yapılabilir. Çünkü ön yüze sadece imzanın atılması düzenleyen lehine yapılan aval hükmünde sayılmaktadır (TTK m. 701/3). Son olarak ciro işlemi yapıldıktan sonra cirantanın poliçeyi imzalaması zorunludur. İmzanın mühür şeklinde değil el yazısı şeklinde atılması gereklidir⁶¹.

Ciro tarihinin ciro yapılırken yazılmasına gerek yoktur. Ciroda tarihin olmaması protestonun düzenlenmesi için öngörülen sürenin geçmesinden önce yapıldığına karine oluşturur (TTK m. 690/2). Bu karine kesin karine niteliğinde olmadığı için aksinin ispat edilmesi gerekir. Ciroda tarihin bulunması durumunda ise cironun yapıldığı sırada cirantanın ehliyetinin bulunup bulunmadığını veya cironun yapıldığı zamanı bilmekte fayda sağlar⁶².

⁵⁸ Poroy, 1989, s. 153; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 95; Öztan, 2018, s. 103; Kayar, 2018, s. 630.

⁵⁹ Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 96.

⁶⁰ Pulaşlı, 2019, s. 179; Öztan, 2018, s. 116; Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 209.

⁶¹ Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 96; Kayar, 2018, s. 630; Pulaşlı, 2019, s. 179. Bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 27.2.1984 tarihli ve E. 1983/12496, K. 1984/2050 sayılı kararı, <https://www.kazanci.com.tr/>, (E.T. 27.05.2021).

⁶² Kayar, 2018, s. 631; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 97; Pulaşlı, 2019, s. 182.

Cironun türlerini incelersek; ciro yapılan kişinin belirli olup olmamasına göre tam ve beyaz ciro, cironun amacına göre ise temlik, tahsil ve rehin cirosu bulunmaktadır. Tam ciroda ciro edilen kişinin adı ve “ödeyiniz” ibaresi yazılırken beyaz ciroda sadece “ödeyiniz” ibaresi yazılır. Hatta beyaz ciroda “ödeyiniz” ibaresine yer verilmeden de ciro işlemi yapılabilir. Her iki ciro türünde de cirantanın imzasının bulunması gerekir⁶³.

Cironun amacına göre temlik cirosu, poliçeden doğan bütün hakların devralana geçmesini sağlar. Bütün haklar devralana geçtiği için hamil senedi temlik, rehin veya tahsil cirosuyla devretme hakkına sahiptir⁶⁴. Ciroda asıl amaç senedin içerdiği hakkın devredilmesidir. Bundan dolayı başka bir amaç uğruna (rehin veya tahsil) yapılmayan her ciro temlik cirosu hükmündedir. Temlik cirosunun teminat, temlik ve teşhis fonksiyonu vardır⁶⁵. Rehin cirosu, ciro edilen kişiye poliçedeki hakkın rehin verilmesi amacıyla yapılan cirodur. TTK m. 689 hükmüne göre rehin cirosunda “bedeli teminattır”, “bedeli rehindir” gibi senedin rehin verildiğini belirten ifadelerin kullanılması gerektiği ifade edilmiştir⁶⁶. Rehin cirosu işlemi ile senetteki mülkiyet hakkı devredilmediği için senedi devralan hamil sadece tahsil cirosu yapabilir⁶⁷.

Poliçede rehin cirosunun yapılması mümkün iken çeklerde rehin cirosunun yapılması mümkün değildir. Çünkü çeklerin görüldükten sonra ödenmesi gerekmektedir. Bundan dolayı çeklerin rehin cirosuna kanunen izin verilmemiştir⁶⁸.

Tahsil cirosu ise bir başka kişi tarafından poliçe bedelinin tahsilini sağlamak amacıyla yapılır. TTK m. 688 hükmüne göre tahsil cirosunda “bedeli tahsil içindir” gibi bir ibarenin veya başkası adına bedelin kabul edileceğini belirten bir kayıt yazılmalıdır. Tahsil cirosuyla senedi devralan hamil sadece tahsil cirosu yapabilir.

2. Bono

Bir miktar paranın ödenmesini taahhüt eden kıymetli evrak niteliğindeki senetlere bono denir⁶⁹. Bonoda ikili bir ilişki söz konusudur. Bu ilişkide bonoyu düzenleyen ve lehtar bulunmaktadır. Bonoyu düzenleyen kişi aynı zamanda senedin borçlusudur⁷⁰.

Bononun hukuki niteliği poliçedeki gibi nitelikli havale değildir. Bono, soyut bir borç ikrarıdır. Diğer bir ifadeyle bonoda düzenleyen başka bir kişiye ödeme yetkisi

⁶³ Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 102; Kayar, 2018, s. 632; Çelik, 2020, s. 410.

⁶⁴ Sami Karahan vd., Kıymetli Evrak Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya, 2015, s. 244; Çelik, 2020, s. 411; Kayar, 2018, s. 633; Öztan, 2018, s. 111.

⁶⁵ Bkz. Pulaşlı, 2019, s. 184; Can, 2011, s. 85; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 103; Kayar, 2018, s. 634.

⁶⁶ Detaylar için bkz. Huriye Kubilay, “Kambiyo Senetlerinin Rehni”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 1-4, 1987, s. 504 vd., <https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12397/1987/kubilay12.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (E.T. 29.05.2021).

⁶⁷ Sami Karahan vd., Kıymetli Evrak Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya, 2015, s. 247.

⁶⁸ Kubilay, “Kambiyo Senetlerinin Rehni”, s. 501. Bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 26.6.2008 tarihli ve E. 2008/10960, K. 2008/13565 sayılı kararı, <https://www.kazanci.com.tr/>, (E.T. 29.05.2021).

⁶⁹ Domaniç, 1990, s. 465; Öztan, 2018, s. 206.

⁷⁰ Kayar, 2018, s. 663; Öztan, 2018, s. 207; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 169; Pulaşlı, 2019, s. 249.

vermemektedir. Düzenleyen bizzat ödeme yapmayı taahhüt etmektedir. Bononun şekil şartlarında da bu durum belirtilmiştir (TTK m. 776/1-b)⁷¹.

Bono, ülkemizde sıklıkla kullanılmasına rağmen TTK'da dört madde olarak düzenlenmiştir. TTK'da kısa olarak düzenlenen bonoya uygulanacak hükümler için poliçeye ilişkin hükümlere atıf yapılmıştır (TTK m. 778). Bundan dolayı yukarıda ifade edilen poliçelere ilişkin hususlar bononun niteliğine uygun olması şartıyla uygulanabilir. Doktrinde poliçeye ilişkin hükümlerin, poliçe şeklinde yapılan bir havaleye özgü hükümler olmadığı oranda bonoya uygulanacağı ifade edilmiştir⁷².

a. Bononun Şekil Şartları

TTK m. 776 hükmüne göre bono;

“a) Senet metninde “bono” veya “emre yazılı senet” kelimesini ve senet Türkçe’den başka bir dille yazılmışsa, o dilde bono veya emre yazılı senet karşılığı olarak kullanılan kelimeyi, b) Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedeli ödemek vaadini, c) Vadeyi, d) Ödeme yerini, e) Kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adını, f) Düzenlenme tarihini ve yerini, g) Düzenleyenin imzasını” içermelidir. Bu şekil şartlarını ihtiva etmeyen senet bono niteliğinde olmayacaktır. Diğer bir ifadeyle senet, adi senet sayılacaktır⁷³. Ancak TTK m. 777 hükmüyle vadesi gösterilmemiş olan bono ile düzenlendiği yer ve ödeme yeri gösterilmeyen bono bu durumdan istisna tutulmuştur.

Vadesi gösterilmeyen bono, görüldüğünde ödenmesi şart olan bono sayılır. Düzenlendiği yer gösterilmeyen bonoda ise düzenleyenin adının yanında olan yer düzenleme yeri sayılır. Aynı şekilde ödeme yeri gösterilmeyen bonoda da senedin düzenlendiği yer ödeme yeri sayılır. Görüldüğü üzere TTK m. 777 hükmü sayesinde zorunlu unsurlar herhangi bir şekilde bonoda bulunduğu için senet bono niteliğinde olmaya devam edecektir.

Bonoda düzenleyen tarafından el yazısıyla atılmış imzanın bulunması şarttır. Düzenleyenin imzasını içermeyen ancak adını ve soyadını içeren bonoda, düzenleyenin adı ve soyadı imza yerine geçmemektedir. Diğer bir ifadeyle düzenleyenin adı ve soyadı bonoda bulunmasa da düzenleyenin imzası bonoda bulunuyorsa senedin geçerliliği etkilenmez⁷⁴.

TTK m. 778 hükmü, bononun niteliğine aykırı olmadıkça bonoya uygulanacak hükümleri düzenlemiştir. TTK m. 778/1-a hükmüyle bononun cirosunda poliçelere ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtildiği için ayrıca bononun cirosu incelenmeyecektir. Ancak zorunlu şekil şartının olmamasından dolayı bono niteliğinde

⁷¹ Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 170; Öztan, 2018, s. 206; Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 300.

⁷² Öztan, 2018, s. 207.

⁷³ Kayar, 2018, s. 666; Öztan, 2018, s. 211. Zorunlu unsurlar bulunmadığı için senedin adi senet sayılacağı hakkında bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 18.3.2021 tarihli ve E. 2020/3040, K. 2021/2619 sayılı kararı, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 1.12.2020 tarihli ve E. 2020/4741, K. 2020/5574 sayılı kararı, <https://www.kazanci.com.tr/>, (E.T. 31.05.2021).

⁷⁴ Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 304; Öztan, 2018, s. 210; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 192.

olmayan bir senedin ciro yoluyla devredilebilmesi mümkün olmadığı için bu senedin alacağın temlik yoluyla devredilebileceğini ifade etmek gerekir⁷⁵.

2. Çek

Bir bankaya hitaben yazılabilen ve kanuni şekil şartları olan kıymetli evrak niteliğindeki özel bir havale niteliğinde olan senede çek denir⁷⁶. Çek, poliçedeki gibi üçlü bir ilişkiye sahiptir. Bu ilişkide düzenleyen, muhataba çeki ödeme yetkisini, lehtara ise çeki tahsil etme yetkisini vermektedir⁷⁷. Ancak buradaki muhatap sadece banka olabilir (TTK m. 782).

a. Çekin Şekil Şartları

TTK m. 780 vd. hükmünde çek ile ilgili özel düzenlemeler mevcuttur. Ancak geri kalan bazı kısımlar için bonoda olduğu gibi poliçeye ilişkin hükümlere atıf yapılmıştır (TTK m. 818)⁷⁸. Buna göre çekin şekil şartları incelendiği zaman poliçeden farklı bazı şartlar bulunmaktadır. TTK m. 780 hükmüne göre çek;

“ a) Senet metninde “çek” kelimesini ve eğer senet Türkçe’den başka bir dille yazılmış ise o dilde “çek” karşılığı olarak kullanılan kelimeyi, b) Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havaleyi, c) Ödeyecek kişinin, “muhatabın” ticaret unvanını, d) Ödeme yerini, e) Düzenlenme tarihini ve yerini, f) Düzenleyenin imzasını, g) Banka tarafından verilen seri numarasını, h) Kare kodu” içermelidir. Görüldüğü üzere banka tarafından verilen seri numarası ve kare kod, çeki poliçenin şekil şartlarından ayıran en önemli özelliklerdendir.

Şekil şartlarına uyulmaması halinde ise senet çek niteliğinde olmayacaktır⁷⁹. Ancak düzenleme yeri, ödeme yeri ve yabancı banka tarafından verilen çekte seri numarası ve kare kodun bulunmaması durumunda senet çek niteliğini kaybetmeyecektir (TTK m. 781).

3. Kambiyo Senetlerinin Karşılaştırılması

Kambiyo senetlerinden olan poliçe, bono ve çekin birbirine benzeyen ve birbirinden farklı yönleri bulunmaktadır. Bir tablo halinde bu yönleri karşılaştırsak⁸⁰;

⁷⁵ Öztan, 2018, s. 212.

⁷⁶ Domaniç, 1990, s. 529; Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 309.

⁷⁷ Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 310; Kayar, 2018, s. 676; Öztan, 2018, s. 219.

⁷⁸ Poroy, 1989, s. 253. Öztan, 2018, s. 220.

⁷⁹ Bkz. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 20.12.2018 tarihli ve E. 2018/8668, K. 2018/13924 sayılı kararı, <https://www.kazanci.com.tr/>, (E.T. 28.05.2021).

⁸⁰ Fevzi Topsoy, Kıymetli Evrak Hukuku, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 40.

POLİÇE	BONO	ÇEK
Kredi aracıdır.	Kredi aracıdır.	Ödeme aracıdır.
Havale özelliği gösterir.	Ödeme vaadi özelliği gösterir.	Havale özelliği gösterir.
Üçlü ilişki vardır. (Düzenleyen, Lehtar, Muhatap)	İkili ilişki vardır. (Düzenleyen, Lehtar)	Üçlü ilişki vardır. (Düzenleyen, Lehtar, Muhatap)
Muhatap herhangi bir gerçek veya tüzel kişi olabilir.	Muhatap yoktur.	Muhatap sadece bir banka olabilir.
Vade vardır.	Vade vardır.	Vade içermez.
Herhangi bir kâğıda yazılabilir.	Herhangi bir kâğıda yazılabilir.	Matbu bir şekilde çıkarılmaktadır.
Muhatap poliçeyi kabul edip etmemekte serbesttir.	Kabule arz edilmesi mümkün değildir.	Kabul yasağı vardır.
Nama veya emre yazılı olarak düzenlenebilir.	Nama veya emre yazılı olarak düzenlenebilir.	Nama, emre veya hamiline yazılı olarak düzenlenebilir.

III. EMTİA SENETLERİ

Emtia senetleri, bir yerden başka bir yere nakli zor olan malların devrini sağlayan senetlerdir. Bu senetler sayesinde malların teslimi gerçekleşmeden devir veya rehin işlemleri yapılabilmektedir.

Emtia senetleri, Türk Hukukunda dağınık bir şekilde düzenlenmiştir. Bu senetlerin ilk düzenlemelerine TMK m. 957 ve m. 980 hükümlerinde rastlamak mümkündür. TMK m. 980 hükmünde emtia senetlerinin tanımına ve bu senetlerin dayandığı sözleşme ilişkilerine değinilmiştir⁸¹. TMK m. 980 hükmü; *“Bir taşıyıcıya veya umumi mağazaya bırakılmış emtiayı temsil eden kıymetli evrakın teslimi, emtianın teslimi gibi sonuç doğurur.”* şeklinde düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere emtia senetleri, aynı hak niteliğinde bir hakkı içeren kıymetli evrak niteliğindeki senetlerdendir⁸². Bu senetlerde senet ve emtia arasında kader birliği mevcuttur. Ancak emtia, senede bağlı olsa da emtiayı iyiniyetli teslim alan kişi ile kıymetli evrakı iyiniyetli teslim alan kişi arasında uyuşmazlık çıktığı zaman emtiayı teslim alan kişi tercih edilir (TMK m.980/2)⁸³.

⁸¹ Hüseyin Ülgen vd., Kıymetli Evrak Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, s. 383.

⁸² Poroy, 1989, s.295; İmregün, 1995, s. 135; Çelik, 2020, s. 372; Kayar, 2018, s. 721.

⁸³ Kayar, 2018, s. 721; Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 406.

Diğer bir düzenleme ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda yer almaktadır. TBK m. 571 ile m. 575 hükümlerinde ardiyecilik faaliyetinden dolayı çıkarılan emtia senetleri düzenlenmiştir.

Son olarak ise TTK'da emtia senetlerinin düzenlemeleri bulunmaktadır. Makbuz senedi, varant, taşıma senedi ve konişmento emtia senetlerindedir. Ancak TTK'nın gerekçesinde bu senetlerden olan taşıma senedinin kıymetli evrak niteliğini haiz olmadığı belirtilmiştir⁸⁴. Kıymetli evrak niteliğinde olan konişmento ise deniz ticareti alanına özgü bir senettir⁸⁵.

A. Makbuz Senedi

TTK m. 832 hükmü gereğince serbest veya gümrüklenmemiş malları saklama sözleşmesi hükümlerine göre kabul etmek ve tevdi edilen malın satılabilmesi veya rehin edilebilmesi için mudiye makbuz senedi ve varant veren mağazalara umumi mağaza denir. Umumi mağazalar ancak Ticaret Bakanlığının izni ile kurulabilir (TTK m. 832/2).

Makbuz senetlerinin tanımı TTK'da yapılmamıştır. Bu senetlerin tanımına 2699 sayılı Umumi Mağazalar Kanunu'nda⁸⁶ yer verilmiştir. UMK m. 2 hükmünde makbuz senedi, mağazaya teslim edilen malların mülkiyetini temsil eden belge olarak tanımlanmıştır⁸⁷.

1. Makbuz Senedinin Şekil Şartları

TTK m. 834 hükmüne göre makbuz senedinin;

“a) Tevdi edenin adı, mesleği, yerleşim yeri. b) Tevdinin yapıldığı umumi mağazanın ticaret unvanı ile merkezi. c) Tevdi olunan malların cins ve miktarı ile nitelik ve değerinin bilinmesi için açıklanması gereken hususlar. d) Tevdi olunan malların tabi olması gereken, resim, harç ve vergilerin ödenip ödenmediği ve sigorta edilip edilmediği. e) Ödenmiş veya ödenecek ücretler, giderler. f) Senedin kimin adına veya emrine düzenleneceğini gösteren bir ibare. g) Umumi mağaza sahibinin imzası” şartlarını içermesi gerekmektedir. Ayrıca Umumi Mağazalar Tüzüğü m. 6⁸⁸ hükmünde de makbuz senedinde bulunması gereken şekil şartları düzenlenmiştir.

⁸⁴ Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 219.

⁸⁵ Hüseyin Ülgen vd., Kıymetli Evrak Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019, s. 384.

⁸⁶ RG. 13.7.1982 tarih S. 17781.

⁸⁷ UMK m. 2 hükmünde ise varant tanımlanmıştır. Varant, umumi mağazaya bırakılan malların terhinini temin eden belge şeklinde tanımlanmıştır. Varantın detayları için bkz. Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 409 vd.; İmregün, 1995, s. 142 vd.; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 471 vd.

⁸⁸ UMT m. 6; “1 – Tevdiatın yapıldığı umumi mağazanın ticaret unvanıyla bulunduğu yer, 2 – Tevdi edenin ad ve soyadıyla meslek ve ikametgâhı, 3 – Tevdi olunan şeylerin cins ve miktarıyla nitelik ve değerinin bilinmesi için açıklanması gerekli hususlar, 4 – Makbuz senedinin seri ve sıra numarası, 5 – Tevdi olunan şeylerin tabi olması gerekli resim, harç ve vergilerin ödenip ödenmediği, 6 – Malların sigorta edilip edilmediği, 7 – Ödenmiş veya ödenecek ücret ve giderler, 8 – Makbuz senedinin kimin namına veya emrine düzenlendiğini, nama veya hamiline yazılı olduğunu gösteren açık ifade, 9 – Makbuz senedinin verildiği tarih, 10 – Şirket yöneticileri veya temsilcileri yahut yetkili görevlilerin imzası, 11 – Malların ekspertizinin yapılıp yapılmadığı, yapılmışsa yapan uzmanın adı ve mala biçtiği değer.”

TTK m. 833/2 hükmü makbuz senedi için öngörülen şekil şartlarına uyulmamasının sonucu olarak bu senetlerin kıymetli evrak niteliğini kaybedeceğini ifade etmiştir. Bu senet teslim alma makbuzları veya ispat belgeleri hükmünde olmaktadır. Şekle aykırılığın sonucunda kıymetli evrak niteliği kaybedilse de misli eşya için düzenlenen senetlere yazılacak emre kaydının, o senede kıymetli evrak niteliğini kazandırabileceği doktrinde ifade edilmektedir (TTK m. 831/1)⁸⁹.

Şekil şartları için zorunlu ve alternatif unsurların olmamasından dolayı TTK m. 834 hükmü doktrinde eleştirilmektedir. Bu maddenin sert olduğu ve bunlardan bir tanesinin bile eksik olmasından dolayı senedin kıymetli evrak niteliğini kaybetmesi şekilcilik olarak yorumlanmakta ve bu sonucun yersiz ve ağır bir yaptırım olduğu ifade edilmektedir⁹⁰.

Kanaatimizce makbuz senetlerinin bir tane şekil eksikliğinden dolayı kıymetli evrak niteliğini kaybetmesi hakkaniyetli bir yaptırım değildir. Kıymetli evrakın sıkı şekil şartlarına tabi olmasından yola çıkarak bu senetlere şekil şartlarının sert bir şekilde uygulanması doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Zira böyle bir yaklaşımın kambiyo senetlerine de uygulanması gerekirdi. Ancak ticari hayatta oldukça sık kullanılan kambiyo senetlerinde asli ve tali unsurlar düzenlenmiştir. Bundan dolayı makbuz senetleri için düzenlenen şekil şartlarında da asli ve tali unsurların belirlenmesi uygun olabilir.

2. Makbuz Senedinin Ciro

Makbuz senetleri kanunen emre yazılı senetlerdir. Bu senetlerin nama veya emre yazılı olarak düzenlenmesi mümkün iken hamiline yazılı olarak düzenlenmesi mümkün değildir⁹¹. Buna göre TTK m. 838 hükmünde makbuz senedinde emre yazılı kaydı bulunmasa bile ciro ve teslim yoluyla devredilebileceği düzenlenmiştir. Diğer bir ifadeyle makbuz senedi nama yazılı olsa bile ciro ve teslim yoluyla devredilebilir⁹². Sonuç olarak ciro ve zilyetliğin üçüncü kişilere geçirilmesiyle makbuz senedi devredilmektedir.

Makbuz senetleri ile varant⁹³ ayrı veya birlikte ciro edilebilir. Senetlerin birlikte veya ayrı olarak ciro edilmesine göre devredilen haklar farklılık göstermektedir. TTK m. 839/1-a hükmüne göre senetler birlikte devredildiği zaman malların rehinli olmayan mülkiyeti devredilir. TTK m. 839/1-c hükmüne göre ise sadece makbuz senedinin devri malın rehinli bir şekilde devredilmesi sonucunu doğurur. Sadece varantın devri ise varantı devralan kişiye mallar üzerinde rehin hakkının sağlanması sonucunu doğurur⁹⁴.

⁸⁹ Can, 2011, s. 194.

⁹⁰ Görüşler için bkz. Poroy, 1989, s. 300; Domaniç, 1990, s. 887; İmregün, 1995, s. 138; Haydar Arseven, "Umumi Mağazalar", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1945, C. 10, S. 3-4, s. 595, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/9141/114525>, (E.T. 28.05.2021).

⁹¹ Pulaşlı, 2019, s. 503; Eriş, 2016, s. 1394; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 221.

⁹² Can, 2011, s. 195; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 221.

⁹³ Makbuz senetleri ile varantın ciro Kanunda birlikte düzenlendiği için bu konuda varanttan da söz edilmiştir.

⁹⁴ Arseven, "Umumi Mağazalar", s. 597-598; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 222; Pulaşlı, 2019, s. 503.

TTK m.838/2 hükmüne göre makbuz senedi ve varantın birlikte beyaz ciroyla devredilmesi mümkündür. Ancak cironun haklarının beyaz ciroyla hamile devredilebilmesi için makbuz senedi ve varantın birlikte teslim edilmesi gerekir. Ayrıca bu senetlerin kısmi cirosu geçersizdir.

TTK m. 838/1 fıkrasının ikinci cümlesinde cironun yapıldığı tarihin yazılması gerektiği belirtilmiştir. Cironun tarihsiz bir şekilde yapılması durumunda sonucun ne olacağı ile ilgili TTK'da herhangi bir düzenleme yoktur. Doktrinde ciro tarihinin yazılmasının zorunlu olduğu ve bu ciro tarihinin yazılmaması halinde tarihli olmayan cironun geçersiz sayılacağı ifade edilmektedir⁹⁵. Makbuz senedi ve varant, ayrı bir şekilde ciro işlemine konu olabileceği için ciro tarihinin yazılması gereklidir⁹⁶.

Varantın makbuz senedinden ayrılarak yapılan ilk cirosunda teminat altına alınan borcun miktarı, faiz oranı ve vadesi yazılmalıdır (TTK m. 840/1). Varantın cirosunda yazılı olan kayıtlar aynen makbuz senedine de geçirilmelidir. Bu kayıtlar makbuz senedine geçirildikten sonra varantın ciro edildiği kişi tarafından imzalanması gerekir (TTK m. 840/2). Görüldüğü üzere varantın ilk cirosu, senedi tedavüle çıkaran rehin cirosu niteliğindedir. Varantın ilk cirosundan sonra yapılan diğer cirolar temlik veya tahsil cirosu niteliğinde olabilir⁹⁷. Ancak varantın cirosundaki teminat fonksiyonu, makbuz senetlerinin cirosunda bulunmamaktadır⁹⁸. Dolayısıyla makbuz senetlerinde varantta olduğu gibi senet borçlularına karşı özel olarak düzenlenen başvurma hakkının bulunmadığı ifade edilebilir.

IV. KAMBYO SENETLERİ İLE MAKBUZ SENETLERİNİN BENZER YÖNLERİ

Kambyo senetleri ile makbuz senetlerinin hukuki niteliği birbirine benzemektedir. Her iki senet kıymetli evrak niteliğindedir. Bundan dolayı her iki senet sıkı şekil şartlarına sahiptir. Kendi kısımlarında düzenlenen şekil şartlarında bir veya birden fazla eksiklik olduğu zaman makbuz senetleri ile kambyo senetleri kıymetli evrak niteliğini kaybetmektedir.

Makbuz senedini düzenleyen umumi mağaza sahibi, mağazaya bırakılan malları muhafaza etmek ve makbuz senedini ibraz eden meşru hamile malları teslim etmekle yükümlü olduğu için bu kişiler arasındaki ilişki çektteki muhatap banka ile hamil arasındaki ilişkiye benzemektedir⁹⁹.

Kambyo senetleri ve makbuz senetleri kanunen emre yazılı senetlerdir. Bundan dolayı her iki senedin devri, ciro ve zilyetliğin geçirilmesi yoluyla mümkün olmaktadır. Ayrıca kambyo senetlerinden poliçe, bono ve çek, makbuz senedi ve varant gibi nama veya emre yazılı olarak düzenlenebilir. Ancak kambyo senedi olan çekin hamiline yazılı olarak düzenlenebildiğini gözden kaçırmamak gerekir.

Kıymetli evrakta senetlerin tedavül yeteneği bulunmaktadır¹⁰⁰. Kambyo senetleri ve makbuz senetlerinin ciro işlemi ile devredilebilmesi de her iki senedin

⁹⁵ Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 221; Can, 2011, s. 195; Domaniç, 1990, s. 888.

⁹⁶ Domaniç, 1990, s. 888.

⁹⁷ Domaniç, 1990, s. 895; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 221.

⁹⁸ Arseven, "Umumi Mağazalar", s. 597; Domaniç, 1990, s. 891.

⁹⁹ Kayar, 2018, s. 723.

¹⁰⁰ Bkz. s. 4.

tedavül yeteneğinin olduğunu göstermektedir. TTK m. 831/2 hükmüne göre makbuz senedinde cironun şekli, hamilin hak sahipliği ve senedi elinde bulunduranın onu geri vermekle yükümlü olması hususlarında, kambiyo senetlerinden olan poliçelere ilişkin hükümler uygulanır. TTK m. 648 hükmünde de ciroda poliçelere ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtildiği için kambiyo senetleri ile makbuz senetlerinin bu açıdan benzer olduğu ifade edilebilir.

Kıymetli evrakta hak ile senet arasında sıkı bir bağ vardır. Diğer bir ifadeyle hakkın senetten ayrı bir şekilde ileri sürülmesi mümkün değildir¹⁰¹. Kambiyo senetleri ve makbuz senetlerinde de temsil edilen hak senetten ayrı olarak ileri sürülemez.

Kambiyo senetlerinin temsil ettiği hak para alacağıdır. Para alacakları götürülecek borç niteliğinde olmasına rağmen kambiyo senetlerinde bu hak aranacak borç niteliğindedir¹⁰². Makbuz senetlerinde de senet hamili, makbuz senedini umumi mağazaya ibraz ederek tevdi edilen malları teslim alabildiği için bu senetteki borç da aranacak borç niteliğindedir. Bu açıdan makbuz senetleri ve kambiyo senetleri birbirine benzemektedir.

Kambiyo senetleri ile makbuz senetlerinin zamanaşımı süreleri incelendiği zaman TTK m. 848 hükmüne göre makbuz senedine bağlı olarak doğan talep haklarına ilişkin poliçeler için düzenlenen zamanaşımı sürelerinin uygulanacağı ifade edilmektedir. Görüldüğü üzere makbuz senedi ile kambiyo senetlerinden olan poliçenin zamanaşımı süresi benzerdir. Ancak makbuz senedinin zamanaşımı süresi ile ilgili doktrinde bazı tartışmalar vardır¹⁰³.

V. KAMBIYO SENETLERİ İLE MAKBUZ SENETLERİNİN FARKLI YÖNLERİ

Kambiyo senetleri ile makbuz senetlerinin birden fazla farklı yönü bulunmaktadır. Bunlardan ilki; kambiyo senetleri, alacak hakkını temsil ederken makbuz senetleri eşyalara ilişkin aynı hak niteliğinde bir hakkı temsil etmektedir. Diğer bir ifadeyle kambiyo senetleri bir alacak hakkının ödenmesi için düzenlenirken makbuz senetleri saklama sözleşmesi uyarınca saklanan malların mülkiyetini temsil etmek için düzenlenir.

Kambiyo senetleri, kambiyo senedi düzenleme ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler tarafından düzenlenmektedir¹⁰⁴. Makbuz senetleri ise sadece Ticaret Bakanlığından izin almış anonim şirket statüsünde kurulan umumi mağazalar tarafından düzenlenmektedir.

¹⁰¹ Bkz. s. 5.

¹⁰² Bkz. s. 8.

¹⁰³ Bkz. Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 414; Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 479; Barış Kaya, "Umumi Mağazalar ve Lisanslı Depolar Tarafından Çıkarılan Kıymetli Evraka İlişkin Hukuki Meseleler", Legal Hukuk Dergisi, C. 17, S. 198, 2019, s. 2519, <https://legal.com.tr/Book/Z0jiA8Y-BkKB9l75tTrhWA/c16e46dfe62f414a824ef4d647d96209?s=>, (E.T. 31.05.2021). Diğer görüş için bkz. Pulaşlı, 2019, s. 505; Sami Karahan vd., Kıymetli Evrak Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya, 2015, s. 417.

¹⁰⁴ Bkz. s. 9.

Kıymetli evrakta sebebe bağlı ve sebebe bağlı olmayan senetler bulunmaktadır. Kambiyo senetleri, düzenlenmelerine sebep olan temel ilişkiden soyut oldukları için bu senetler sebebe bağlı olmayan senetlerdendir. Makbuz senetleri ise düzenlenmelerine sebep olan temel ilişkiden soyut olmadıkları için sebebe bağlı senetlerdendir¹⁰⁵.

Kıymetli evrak sıkı şekil şartlarına tabidir¹⁰⁶. Bunun sonucunda kambiyo senetleri ve makbuz senetleri için Kanunda şekil şartları düzenlenmiştir. Bunlardan bir veya birkaç tanesinin eksik olması durumunda senet kıymetli evrak niteliğini kaybetmektedir. Ancak TTK'da kambiyo senetlerinde zorunlu ve alternatif unsurlar düzenlendiği için zorunlu unsur için alternatif bir unsur varsa zorunlu unsurun eksik olması halinde senet kıymetli evrak niteliğini kaybetmeyecektir¹⁰⁷. Makbuz senetlerinde ise aynı durum söz konusu değildir. Makbuz senetleri için düzenlenen şekil şartlarının tamamı zorunlu unsur olarak nitelendirilmiştir. Bundan dolayı makbuz senetlerinde şekil şartlarından bir veya birkaç tanesinin eksik olması senedin kıymetli evrak niteliğini kaybederek teslim alma makbuzları veya ispat belgeleri niteliğinde olmasına neden olacaktır¹⁰⁸.

Kambiyo senetlerinin beyaz cirosu mümkündür. Makbuz senetlerinde de beyaz ciro mümkündür. Ancak makbuz senetlerinde beyaz cironun makbuz senedi ve varant ile birlikte yapılması gerekmektedir. Her iki senet teslim edildiği zaman cirantanın hakları hamile geçer (TTK m. 838). Kambiyo senetlerinde ise poliçe, bono ve çekin birlikte teslim edilmesi gibi bir durum söz konusu değildir. Sadece beyaz cironun senedin arka tarafına yapılması gerekmektedir¹⁰⁹.

Kambiyo senetleri, düzenlendikten ve lehtara teslim edildikten sonra iktisadi ve ticari tedavül yeteneklerini kazanmış olur. Makbuz senedi ise düzenlendikten sonra tedavül yeteneğini kazanmamaktadır. Bu senetler mudinin zilyetliğinde kaldığı süreçte kambiyo senedindeki düzenleyenin zilyetliğinde kalmış gibi bir durum oluşur. Bu durumun oluşmaması için makbuz senedinde ilk ciro işlemi yapılarak senede tedavül yeteneğini kazandırmak gerekir. Bir başka ifadeyle kambiyo senetleri, ciro yapılmalarına gerek kalmadan sadece ihraç edilerek lehtara verilmesi halinde tedavüle çıkmışken makbuz senetlerinin tedavüle çıkması için sadece ihraç edilmeleri değil lehtar tarafından ilk cirolarının yapılmasıyla mümkün olur¹¹⁰.

Kambiyo senetlerinde teminat fonksiyonu vardır. Bundan dolayı kambiyo senedi hamilinin cirantalara başvurması mümkündür. Makbuz senedinde ise müracaat borçlularına karşı başvurma hakkına ilişkin bir düzenleme yoktur. Ancak kanunda yer

¹⁰⁵ Çelik, 2020, s. 371; Kayar, 2018, s. 589; Öztan, 2018, s. 34; Bilgili - Demirkapı, Kıymetli Evrak, s. 16. Doktrindeki bir görüşe göre makbuz senedinin, kambiyo senedi derecesinde soyut olmasa da sınırlı soyut olduğu ancak TMK m. 980/2 fıkrası çerçevesinde senedin soyut olmadığı ifade edilmektedir. Bkz. Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 39.

¹⁰⁶ Bkz. s. 6.

¹⁰⁷ Bkz. s. 12.

¹⁰⁸ Bkz. s. 18.

¹⁰⁹ Bkz. s. 12.

¹¹⁰ Domaniç, 1990, s. 894.

alan diğer benzer düzenlemelerle makbuz senedi hamili için rücu hakkını kullanabilmesi mümkündür¹¹¹.

Kambiyo senedine dayanılarak haciz veya iflas takibi yapılabilir. Makbuz senediyle de haciz veya iflas takibi yapılabilir. Ancak İİK m. 167 vd. hükümlerinde kambiyo senetleri için özel takip usulleri düzenlenmiştir. Makbuz senetleri için ise özel takip usulleri öngörülmediği için makbuz senetlerinde genel takip usulüne göre haciz veya iflas takibinin yapılması gerekmektedir¹¹².

Kambiyo senetlerinde düzenleme tarihinin yazılması zorunlu iken ciro tarihinin yazılması zorunlu değildir. Bundan dolayı kambiyo senedinde ciro tarihinin bulunmaması cironun geçerliliğine etki etmeyecektir. Sadece yapılan cironun tarihsiz olması protestonun düzenlenmesi için öngörülen sürenin geçmesinden önce yapıldığına karine oluşturmaktadır¹¹³. Makbuz senetlerinde ise ciro tarihinin yazılması Kanunda asli unsur olarak düzenlendiği için ciro tarihinin olmaması durumunda ciro geçersiz sayılacaktır¹¹⁴.

TTK m. 831/2 hükmüne göre emre yazılı senetlerin iptali konusunda kambiyo senetlerinden olan poliçeye ilişkin hükümlerin uygulanacağı ifade edilmiştir. Ancak makbuz senedinin iptali bu durumun dışında tutulmuştur. Diğer bir ifadeyle makbuz senedinin iptalinde poliçelere ilişkin hükümler uygulanmayacaktır. Bundan dolayı makbuz senedinin zıyaı halleri için TTK m. 849 hükmü özel hüküm olarak düzenlenmiştir¹¹⁵. Bu açıdan kambiyo senetleri ile makbuz senetleri farklıdır. Görüldüğü üzere makbuz senetleri ile kambiyo senetleri bazı açılardan birbirine benzemekteyken bazı açılardan birbirinden farklılaşmaktadır.

SONUÇ

Kıymetli evrak, ticari ilişkilerin vazgeçilmezi olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok açıdan kolaylık sağlayan bu senetler ticari hayatın hızlı, sürekli ve güvenilir bir şekilde yürütülmesine hizmet etmektedir.

Kıymetli evrakın birden çok türü bulunmaktadır. Bunların en başında senedin temsil ettiği hakka göre ayrılan kambiyo senetleri gelmektedir. Kambiyo senetleri, Kanunda sınırlı olduğu belirtilen kanunen emre yazılı kıymetli evraktır. Bu senetler sayesinde elden ele nakit ödemesi yapılmaksızın ticari ilişkilerin sürekliliği sağlanmaktadır. Bundan dolayı bu senetler ile ilgili ayrıntılı şekil şartları düzenlenmiştir. Bu sıkı şekil şartlarından dolayı kambiyo senetlerinin adi senede göre güvenilirlik açısından daha çok tercih edildiği ifade edilebilir.

¹¹¹ Domaniç, 1990, s. 891; Kaya, "Umumi Mağazalar ve Lisanslı Depolar Tarafından Çıkarılan Kıymetli Evrakla İlişkin Hukuki Meseleler", s. 2518. Pulaşlı ise makbuz senedi hamilinin, emtianın mülkiyetini kısmen veya tamamen elde edemediği zaman müracaat borçlularına karşı başvurma hakkını kullanabileceğini ifade etmektedir. Bkz. Pulaşlı, 2019, s. 505.

¹¹² Poroy - Tekinalp, Kıymetli Evrak, s. 413.

¹¹³ Bkz. s. 13.

¹¹⁴ Bkz. s. 19.

¹¹⁵ Bozer - Göle, Kıymetli Evrak, s. 479; Eriş, 2016, s. 1405; Kayar, 2018, s. 727.

Kıymetli evrakın temsil ettiği hakka göre ayrılan senetlerden bir diğeri ise emtia senetleridir. Bu senetlerin içerdiği hak, aynı hak niteliğindeki bir hakkı temsil etmektedir. Emtia senetlerinin devredilmesi ile malların fiziki olarak taşınmasına gerek kalmadan mülkiyetin devri gerçekleştirilmektedir. Yani sadece emtia senedinin zilyetliğinin devredilmesi ile malların mülkiyeti devralana geçmektedir.

Emtia senetlerinden olan makbuz senedi ve varant kanunen emre yazılı kıymetli evrak niteliğindeki senetlerdir. Bu senetler umumi mağaza tarafından çıkarılan ve saklama sözleşmesi uyarınca mağazaya tevdi edilen malların mülkiyetini ve rehnini temsil eden senetlerdir.

Kambiyo senedi ile makbuz senedi kıymetli evrak niteliğine sahip senetlerdir. Dolayısı ile bu senetlerin sıkı şekil şartlarına tabi olması doğaldır. Kıymetli evrakta olan bütün özellikler kambiyo senedi ve makbuz senedinde de bulunmaktadır. Ancak kambiyo senedinde bulunan bütün özelliklerin makbuz senedinde bulunması mümkün değildir. Bir kere kambiyo senetleri, makbuz senedinden farklı olarak alacak hakkını içeren senetlerdir. Bundan dolayı kambiyo senetleri için Kanunda düzenlenen hükümlerin doğrudan makbuz senetlerine uygulanması mümkün değildir. Ancak makbuz senedi için düzenlenen hükümlerin bazılarında kambiyo senetlerinden olan poliçelere ilişkin hükümlere atıf yapılmıştır. Dolayısıyla makbuz senetlerinin kambiyo senetlerinden tamamen farklı olduğu ifade edilemeyeceği gibi tamamen birbirine benzer olduğu da ifade edilemez.

Kambiyo senetleri, makbuz senedine göre ülkemizde daha çok kullanılsa da kambiyo senetlerindeki şekil şartları makbuz senetlerindeki gibi sıkı bir şekilde düzenlenmemiştir. Kanaatimizce makbuz senetlerindeki şekil şartlarının kambiyo senetlerindeki gibi zorunlu ve alternatif unsurlar şeklinde düzenlenmesi üçüncü kişilerin menfaatlerine daha uygun olabilir.

Sonuç olarak bu çalışma ışığında kambiyo senetleri ile makbuz senetlerinin; sıkı şekil şartlarına tabi olması, şekil şartlarının eksik olmasından dolayı kıymetli evrak niteliğini kaybetmesi, ciro ile ilgili işlemler, hamilin hak sahipliği gibi konular açısından benzer olduğu; senetleri ihraç eden kişiler, senetlerin tedavül yeteneklerinin ne zaman ortaya çıktığı, senetlerin iptali, ciro tarihinin yazılmasının zorunlu olup olmadığı gibi konular açısından farklı olduğu ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

Arseven, Haydar, “Umumi Mağazalar”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1945, C. 10, S. 3-4, ss. 579 - 603, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/9141/114525>, (E.T. 28.05.2021).

Bilgili, Fatih - Demirkapı, Ertan, Kıymetli Evrak Hukuku, Dora Yayınları, Bursa, 2018, <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=77424> , (E.T. 23.05.2021).

Bozer, Ali - Göle, Celal, Kıymetli Evrak Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2017.

Can, Mertol, Kıymetli Evrak Hukuku, İmaj Yayınevi, Ankara, 2011.

Çelik, Aytekin, Ticaret Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=71141>, (E.T. 25.05.2021).

Domaniç, Hayri, Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması - TTK Şerhi - IV, Temel Yayınları, İstanbul, 1990.

Eriş, Gönen, Kıymetli Evrak, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

İmregün, Oğuz, Kıymetli Evrak Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995.

Karahan, Sami vd., Kıymetli Evrak Hukuku, Mimoza Yayınları, Konya, 2015.

Kaya, Barış, “Umumi Mağazalar ve Lisanslı Depolar Tarafından Çıkarılan Kıymetli Evraka İlişkin Hukuki Meseleler”, Legal Hukuk Dergisi, C. 17, S. 198, 2019, ss. 2497 – 2536, <https://legal.com.tr/Book/Z0jiA8Y-BkKB9I75tTrhWA/c16e46dfe62f414a824ef4d647d96209?s=> , (E.T. 31.05.2021).

Kaya, M. İsmail - TATLI, Burçak, Ticaret Hukuku - II, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=69710>, (E.T. 27.05.2021).

Kayar, İsmail, Ticaret Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=71780>, (E.T. 26.05.2021).

Kayıhan, Şaban, Kıymetli Evrak Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=70625>, (E.T. 25.05.2021).

Kendigelen, Abuzer - Kırca, İsmail, Kıymetli Evrak Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.

Kubilay, Huriye, “Kambiyo Senetlerinin Rehni”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3,S. 1-4, 1987, ss. 497 - 513. <https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12397/1987/kubilay12.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (E.T. 29.05.2021).

Öztan, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2018.

Poroy, Reha, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Beta Basım Yayım, İstanbul, 1989.

Poroy, Reha - Tekinalp, Ünal, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2018.

Pulaşlı, Hasan, Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=73196> , (E.T. 23.05.2021).

Topsoy, Fevzi, Kıymetli Evrak Hukuku, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2019.

TTK Gerekçe, <http://www.ticaretkanunu.net/turk-ticaret-kanunu-madde-gerekceleri-dorduncu-kitap-tasima-islerimadde-850-930/> (E.T. 23.05.2021).

Ülgen, Hüseyin vd., Kıymetli Evrak Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2019.

Yargıtay Kararları, <https://www.kazanci.com.tr/>, (26.05.2021).